

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ολίγα για το έργο

Το έπος της *Ιλιάδος*, ποιητικό έργο Υψηλής Τεχνικής, το αρχαιότερο της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας, με 15.693 στίχους, συμπυκνώνει τα γεγονότα του δεκάχρονου Τρωικού πολέμου ανάμεσα στους Έλληνες - *Αργείους, Αχαιούς, Δαναούς, Παναχαιούς, Πανέλληνες*- και στους Τρώες με τους επικούρους τους σε *πενήντα μία ημέρες*, από τις οποίες οι τέσσερις είναι ημέρες μαχών.

Παρά την καινοτόμο συρρίκνωση του χρόνου, η δράση, κατά την οποία εξυμνούνται *της κλεινής Αχαιΐας τὰ ἄριστα τέκνα*¹, δίνει την εντύπωση ότι εξελίσσεται εκείνη την ώρα γύρω από την *μῆνιν* τοῦ *Ἀχιλλέως*, τα πρωτεία του *Ἀγαμέμνονος*, την ανδρεία του *Μενελάου*, την γενναιότητα του *Διομήδους*, την παλληκαριά του *Αΐαντος*, την μηχανορραφία του *Ὀδυσσέως*, την θυμοσοφία του *Νέστορος*, την αντρείοσύνη του *Ίδομενέως*, την αυτοθυσία του *Πατρόκλου*, αλλά και την ρώμη του *Ἐκτορος*, την σφοδρότητα του *Αἰνείου*, την φυγομαχία του *Πάριδος*, την ικανότητα του *Πανδάρου*, την μεταμέλεια της *Ἑλένης*, την στωικότητα του *Πριάμου*, την αφοσίωση της *Ἀνδρομάχης*, την τραγικότητα της *Ἐκάβης* και πλήθος άλλων ηρώων, *Αχαιῶν* και *Τρώων*. Με την παράλληλη, εξ άλλου, δράση των θεών, -του νεφεληγερέτη *Διός*, της σοφῆς *Ἀθηνᾶς*, του κοσμοσεῖστη *Ποσειδῶνος*, της λευκόχερης *Ἥρας*, του μακρυβόλου *Ἀπόλλωνος*, της ερωτικής *Ἀφροδίτης*, του ανθρωποφθόρου *Ἄρεως*, της αγγελιαφόρου *Ἴριδος*, του πρωτομάστορα *Ἥφαιστου*, της κροκόπεπλης *Ἥους*, του ευεργετικού *Ἑρμοῦ*, και της *δυσσαριστοτόκειας* [δύστυχης μάνας ηρωικού γιου] *Θέτιδος* καθορίζονται οι ανθρώπινες σχέσεις, εξελίσσεται η πορεία των πολεμικών επιχειρήσεων, προδιαγράφονται τα τεκταινόμενα.

Οι ήρωες του έπους, *Ἀχιλλεύς, Πηλεΐδης* και *Ἀγαμέμνων Ἀτρείδης*, αρχηγός των *Μυρμιδόνων* ο πρώτος, ηγέτης του εκστρατευτικού σώματος ο δεύτερος, *διαστήτην ἐρίσαντε*, φιλονίκησαν και ήρθαν σε διάσταση. Τα αίτια της φιλονικίας αυτής ήταν ο ερχομός του *Χρῦση -ιερῆως Ἀπόλλωνος*- στο στρατόπεδο των Αχαιῶν· η ικεσία του γέροντα ιερέα προς τον Αγαμέμνονα για απελευθέρωση της θυγατέρας του *Χρῦση-ίδος*· η προσβλητική αντιμετώπισή του από τον βασιλιά και λοιμός του

.....
1.Ανδρέας Κάλβος: ΩΔΑΙ, ΕΙΣ ΜΟΥΣΑΣ, ιθ.

στρατεύματος από τον θυμωμένο Απόλλωνα για την κακή συμπεριφορά του αρχιστρατήγου προς τον ιερέα του. Στην *ἀγορά*, στη συνέλευση, όπως λέμε σήμερα, που συγκλήθηκε για να δουν τι φταίει για τον λοιμό που ξέσπασε, ο μάντης **Κάλχας** αποκαλύπτει ότι αίτιος είναι ο ηγέτης του στρατού, που όχι μόνο αρνήθηκε να ελευθερώσει την θυγατέρα του ιερέα, αλλά του συμπεριφέρθηκε προσβλητικά, και επομένως, για να εξευμενιστεί ο θεός που έστειλε τον λοιμό έπρεπε ο Αγαμέμνονας να επιστρέψει την Χρυσίδα στον πατέρα της. Ο αρχηγός εκνευρίζεται με τον μάντη, ο Αχιλλέας τον υπερασπίζεται, και έτσι οι δύο άντρες έρχονται στα λόγια. Ο Αγαμέμνονας υπό την πίεση του Αχιλλέα δέχεται να στείλει την κόρη στον πατέρα της, αποφασίζει όμως ότι θα την αντικαταστήσει με την **Βρισηίδα**, η οποία είχε δοθεί στον Αχιλλέα ως **γέρας**, βραβείο τιμής, των ανδραγαθιών του. Αυτός εκνευρίζεται που θα του έπαιρνε ο αρχιστράτηγος την **κόρη**, σέρνει το σπαθί να τον σκοτώσει, αλλά, με την παρέμβαση της Αθηνάς λογικεύεται, υποχωρεί και ορκίζεται ότι θα απέχει του πολέμου μέχρι οι Αχαιοί να νιώσουν την έλλειψή του. Η συνέλευση διαλύεται άδοξα, αλλά η **ἔρις** αυτή με αφορμή την αφαίρεση της παλλακίδας, προκαλεί την **οὐλομένην μῆνιν**, την καταστρεπτική οργή, του Αχιλλέα, η αποχή του οποίου από τον πόλεμο επιφέρει **μυρία ἄλγεα**, αναρίθμητα παθήματα, στους Αχαιούς.

Ο Αγαμέμνονας εξακολουθεί με τους **υἱες Ἀχαιῶν**, τους γιους των Αχαιών, τα Αχαιϊκά νιάτα, όπως αλλιώς θα λέγαμε, τον πόλεμο έναντι των Τρώων και των συμμάχων τους. Από την πρώτη αυτή μάχη -εικοστή δεύτερη ημέρα του ιλιακού έπους- και παρά τις αρχικές τους επιτυχίες, οι Αχαιοί δυσκολεύονται τόσο, ώστε κατά την διήμερη ανακωχή για περισυλλογή νεκρών, καύση και ταφή, αναγκάζονται να περιτειχίσουν το στρατόπεδο και να διανοίξουν τάφρο.

Η απουσία του Αχιλλέα και κατά την δεύτερη μάχη που διεξάγεται την μεθεπομένη -εικοστή πέμπτη ημέρα του έπους-, φέρνει τους Αχαιούς σε δυσχερέστερη θέση. Για πρώτη φορά οι Τρώες στρατοπεδεύουν τη νύχτα στην πεδιάδα. Έντρομος ο Αγαμέμνονας ζητεί μέσω πρέσβων συμφιλίωση με τον Αχιλλέα, τάζοντάς του, εκτός από πλούσια δώρα, και μία από τις θυγατέρες του για σύζυγο, αλλά ο θυμός του ήρωα είναι τέτοιος, που όχι μόνον αρνείται, αλλά δηλώνει ότι θα φύγει την άλλη κιόλας μέρα για την Φθία, την πατρίδα του.

Την επομένη, εικοστή έκτη ημέρα του έπους -διεξαγωγή της τρίτης μάχης- οι Τρώες καταφέρνουν να περάσουν την τάφρο, να σπάσουν τις

πύλες, να εισχωρήσουν στο στρατόπεδο και ο Έκτορας, ήρωας των Τρώων, ετοιμάζεται να κάψει τα πλοία.

Ο **Πάτροκλος Μενοιτιάδης**, καρδιακός φίλος και **θεράπων** του Αχιλλέα, υπασπιστής του κατά κάποιον τρόπο, βλέποντας πως οι Τρώες είναι έτοιμοι να κάψουν τα καράβια, τον παρακαλεί να πολεμήσει με την πανοπλία του επικεφαλής των Μυρμιδόνων, ώστε, περνώντας τον οι Τρώες για τον Αχιλλέα, να υποχωρήσουν και να γλυτώσουν τουλάχιστον τα πλοία από την πυρκαγιά.

Ο Αχιλλέας δέχεται, του επιτρέπει να βγει στη μάχη με την **ήφαιστότευκτη**, την φτιαγμένη από τον Ήφαιστο, πανοπλία του, αλλά με τη ρητή εντολή να περιοριστεί στην απομάκρυνση των εχθρών και να μην επιχειρήσει την καταδίωξή τους στην πεδιάδα.

Ο Πάτροκλος καταφέρνει και διώχνει τους Τρώες από τα πλοία, παρασύρεται από την επιτυχία, αψηφά την εντολή του Αχιλλέα, συνεχίζει την καταδίωξη και τελικά σκοτώνεται από τον Έκτορα, ο οποίος του άρπαξε την πανοπλία -πράξη ατιμωτική για νεκρό.

Η θλίψη του Αχιλλέα για τον χαμό του **φίλου εταίρου**, του πιο στενού, όπως λέμε σήμερα, ήταν τέτοια, ώστε απόφασίζει να βγει στον πόλεμο μόνο και μόνο για να εκδικηθεί τον **Έκτορα Πριαμίδα**, φονέα του Πατρόκλου.

Έτσι, λίγο πριν αρχίσει η τέταρτη και τελευταία μάχη -εικοστή έβδομη ημέρα του έπους-, ο Αχιλλέας συμφιλιώνεται με τον Αγαμέμνονα, φορεί τη νέα πανοπλία που του έφτιαξε ο Ήφαιστος, βγαίνει στον πόλεμο, σκοτώνει πλήθος Τρώων και τελικά τον ίδιο τον Έκτορα, τον οποίο μάλιστα δένει στο άρμα και τον σέρνει στην πεδιάδα. Μετά την καύση του Πατρόκλου, την περισυλλογή των οστών, την κατασκευή τύμβου και τους επιτάφιους αγώνες προς τιμήν του, ο Αχιλλέας συνεχίζει την βεβήλωση της σορού του Έκτορα επί έντεκα μέρες.

Με απόφαση του **Διός** ο γέρο-Πρίαμος, πατέρας του νεκρού, πηγαίνει στο στρατόπεδο, ικετεύει τον Αχιλλέα να του δώσει τον νεκρό, ο ήρωας κάμπτεται, παραδίδει την σορό, ακολουθεί ο νεκρώσιμος νόστος, εννεαήμεροι θρήνοι, ετοιμασίες για την νεκρική πυρά, και τέλος -πεντηκοστή πρώτη ημέρα του έπους- η ταφή του Έκτορα και το νεκρόδειπνο.

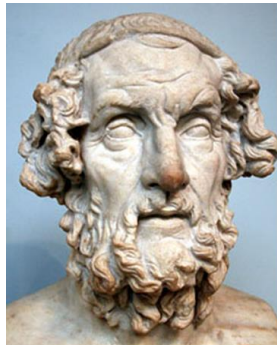
Αυτές με λίγα λόγια είναι οι δραστηριότητες Ελλήνων και Τρώων, και με αυτόν τον τρόπο τελειώνει ο Όμηρος το έπος της **Ιλιάδος**.

Τα πράγματα όμως δεν εξελίσσονται από μόνα τους έτσι! Αξιοσημείωτο ρόλο στα δρώμενα παίζουν οι Ολύμπιοι θεοί. Με την απαρά-

μιλλη τεχνική του ο ποιητής δραστηριοποιεί τους θεούς σε τέτοιο βαθμό, ώστε όχι μόνο εμπλουτίζει την υπόθεση του έργου με τρόπο μοναδικό, αλλά καθορίζει τα τεκταινόμενα, αφού από την αρχή κιόλας μας πληροφορεί ότι *Διὸς ἐτελείετο βουλή*, ότι δηλαδή όσα πρόκειται να συμβούν γίνονται σύμφωνα με την απόφαση του Δία, που δεν είναι άλλη, παρά η αποκατάσταση της τιμής του θιγμένου Αχιλλέα.

Με άλλα λόγια ο Όμηρος, ο μέγας αυτός νομοθέτης της εποποιίας μας¹, αν και καταπιάνεται με ένα γεγονός του *Τρωικοῦ Μύθου* που συνέβη προς το τέλος του δεκαετούς πολέμου και διαρκεί *πενήντα μία ημέρες*, μας κάνει να δούμε τα πολεμικά δρώμενα υπό το πρίσμα της παρατεταμένης, της αδιάλλακτης οργής του Αχιλλέα. Με βάση το στοιχείο αυτό ο μύθος αναπτύσσεται και εξελίσσεται διαδοχικά από το φυσικό επίπεδο στο υπερφυσικό με ελευθερία μοναδική. Η πλοκή του έργου γίνεται σφικτότερη κατά τρόπον αριστοτεχνικό, το ύφος ποικίλει από μεγαλοπρεπές και επιβλητικό σε λιτό και απλό. Με την τεχνική αυτή ο δημιουργός του έπους κατορθώνει και διατηρεί αμείωτο το ενδιαφέρον του ακροατή της εποχής -αναγνώστη του σήμερα- από την αρχή έως το τέλος του έργου. Και προκύπτει κάτι το μεγαλειώδες: γλυπτική, αγγειογραφία, ποίηση, και γενικά όλος ο πνευματικός ελληνικός κόσμος -αργότερα και ο ρωμαϊκός-, διαπλάθεται κάτω από την επίδραση του Ομήρου, για να πει ο Πλάτων το περίφημο:

*Αληθῶς τὴν Ἑλλάδα πεπαιδευκεν οὗτος ὁ ποιητής*².

Προτομή Ομήρου.

Μάρμαρο, β' μισό 2^{ου} π.Χ. αι.
Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο.

.....
1.Γεώργιος Μιστριώτης: *ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΜΗΡΙΚΗΝ ΠΟΙΗΣΙΝ*.
1.Πλάτων: *ΠΟΛΙΤΕΙΑ* 606, e 2.

Βιβλιογραφία - Σχόλια

Η απόδοση ακολουθεί το στερεότυπο του *TLG* διορθωμένο από τις παραδόσεις της Άννας Τζιροπούλου - Ευσταθίου.

Ελήφθησαν υπόψιν τα έργα:

- ΟΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΣ, έκδοθεῖσα ὑπὸ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΙΣΤΡΙΩΤΟΥ, 1880.
- ΟΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΣ, ΜΕΤΑ ΣΧΟΛΙΩΝ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΥΠΟ Α. Ξ. ΚΑΡΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ, ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ (Ραψωδίες Ν-Ω).
- ΟΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΣ, ΠΑΡΑΦΡΑΣΘΕΙΣΑ ΚΑΙ ΟΜΟΙΟΚΑΤΑΛΗΚΤΩΣ ΣΤΙΧΟΥΡΓΗΘΕΙΣΑ παρὰ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΡΟΥΣΙΑΔΟΥ, 1817 (Ραψωδίες Α-Μ, από το Διαδίκτυο).
- ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΙΛΙΑΔΟΣ, Α. Κωνσταντινίδου.
- ΟΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ, Γυμνασιάρχου.
- ΟΜΗΡΟΣ, Ἰλιάς, Εἰσαγωγή -Κείμενο -Μετάφραση, Ὁ. Κομνηνοῦ-Κακριδῆ, ΔΑΙΔΑΛΟΣ - Ι. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ.
- ΟΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΣ, ΠΑΠΥΡΟΣ.
- ΟΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΣ, Κώστα Δούκα, ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ.
- ΟΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΔΑ, Μετάφραση Ν. Καζαντζάκη-Ι. Θ. Κακριδῆ, ΑΘΗΝΑ 1979.
- ΟΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΣ, ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΙΑΚΩΒΟΥ ΠΟΛΥΛΑ.
- ΟΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΔΑ, Μετάφραση Γεωργίου Ψυχουντάκη, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ.
- ΟΜΗΡΟΣ ΙΛΙΑΔΑ, ΘΕΟΔ. ΜΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, ΤΟ ΒΗΜΑ.

Στην ολοκλήρωση της μελέτης συνέβαλαν τα παρακάτω έργα:

- ΠΑΡΕΚΒΟΛΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΔΑ**, Ευσταθίου, Αρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης (από το *TLG*).
- ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΟΜΗΡΙΚΩΝ ΕΠΩΝ**, έκδοθεῖσα ὑπὸ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΙΣΤΡΙΩΤΟΥ.
- ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΟΛΟΓΙΑ**, έκδοθεῖσα ὑπὸ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΙΣΤΡΙΩΤΟΥ.
- SCHOLIA IN ILIADEM**, (από το *TLG*, με τίτλο **Σχολιαστῆς**) ἦτοι:
 - Scholia vetera.**
 - Scholia Vetera et recentiora e cod. Genevensi.**
 - Scholia recentiora Theodori Meliteniotis, e. cod. Genevensi.**
 - Scholia vetera 6%, ΣΧΟΛΙΑ ΠΑΛΑΙΑ ΤΩΝ ΠΑΝΥ ΔΟΚΙΜΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ὍΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΔΑ.**
- ΣΧΟΛΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΔΑ** (Θ-Ω) ἐκ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ioannes Augustus Müller, ὑπὸ Κωνσταντίνου Γκαρπόλα, 1841 (από το Διαδίκτυο, με τίτλο **Σχόλια**).